



Светосавље.орг :: Библиотека :: Ћирилица :: Latinica

<< претходна [садржај] следећа >>

СВЕТИ НЕКТАРИЈЕ ЕГИНСКИ
ПОУКЕ

Б. ВРЛИНЕ ОСЕЋАЈНОГ ДЕЛА ДУШЕ

- [1. О радости у Господу](#)
- [2. О радости, плоду Свесветога Духа](#)
- [3. О врлини](#)
- [4. Слика хришћанске врлине](#)
- [5. Лик хришћанина скончалог у врлини](#)
- [6. Лик врлога човека](#)
- [7. О пријатељству](#)
- [8. Лик пријатеља](#)
- [9. О неискреном пријатељу](#)
- [10. О пријатељу лукавом, лошем и подмуклом](#)
- [11. О ласкању](#)
- [12. Ћуд ласкавца](#)
- [13. О еросу](#)
- [14. О милости](#)
- [15. О милосрђу](#)
- [16. Лик милостивога](#)
- [17. Лик немилосрднога](#)
- [18. О оговарању и оговарачу](#)
- [19. О захвалности и благодарности](#)
- [20. О незахвалности и неблагодарности](#)
- [21. О благи и о благом](#)
- [22. О благоутробију /састрадалности/](#)
- [23. О миротворцу](#)
- [24. О миру Божјем](#)
- [25. О дуготрпљењу](#)
- [26. О кротости](#)
- [27. О злотрпељивости](#)
- [28. О среброљубљу](#)
- [29. Лик среброљупца](#)

- [30.О скромности](#)
[31.О нестицању и о сиромашном](#)
[32.О самољубљу](#)
[33.О рогтању](#)
[34.О злурадости](#)
[35. О смерности](#)
[36.О лажној смерности](#)
[37. Лик лажно смернога](#)
[38.О лицемерју](#)
[39.О човекоугодништву](#)
[40.О уздржању](#)
[41.О целомудрености](#)
[42.О немару](#)
[43.О монашком живљењу](#)
[44. Духовном пијанству](#)
[45.О ћутању](#)
[46.Празнословље](#)
[47.О језикоболију /необуздавању језика/](#)
[48.О духовној радости](#)
[49.О страсној и бесловесној жељи](#)
[50. О светости](#)
-

1. О радости у Господу

Радост је играње душе која се весели оним што јој је по вољи (Василије Велики).

Радост је испуњење жеља, уживање у насладама и заборав жалости (Златоуст).

Уопштено говорећи, једина би била радост она која ствара вечни живот из мука и жалости, али истинском радошћу испуњавају се и они који творе правду, а док напредују у остваривању свога циља душа им остаје несметена и спокојна (Теодорит).

Радовати се у Господу значи испуњавати се свакога духовног весеља (исти).

Радовање по свету није радовање, док у Господу и муке имају радост (Теофилакт).

Радост у Господу је радовање због онога што се по заповести Господњој на славу Божју догодило (Василије).

Радовање у Господу је највећа радост. Њом су се и Апостоли радовали. Радост која доноси корист управо је она која има почетак и корен и темељ у тамницама, у мукама, у жалостима, па отуда и добар крај има (Златоуст).

Најпунјијом и истински савршеном радошћу сматрамо ону која је у Богу и ради Бога и у добрим делима кроз чврсту и непоколебљиву наду (Кирил Александријски).

Где је радост, нестаје бол суза. Где је радост, беже сета и жалост. Где је радост, нема туге. Где је радост, тамо су знамења весеља (Златоуст).

Радост светска почиње од наслада, а окончава се у жалостима. Нема тога ко се радује по свету, а да се уједно и по Богу радује, јер свако ко се по свету радује радује се због богатства, због сјаја, због славе, власти и гордости (Златоуст).

За радост по свету кажемо да је непотпуна, због онога што је у њој обмањиво и што би најмање требало гледати, то јест због ствари светских које су као утвара и сен (Кирил Александријски).

2. О радости, плоду Свесветога Духа

Радост! Мила реч, реч жуђена, реч која дира душе људске, реч која значи милину, реч која изражава духовно весеље и насладу. Радости! Којим речима да опишем осећај који у срцу изазиваш? Којим бојама да те осликам или како да речју изразим твоју тајанствену нарав? Немам силе да испитам твоју тајну. Немам гласа да изразим твоје дејство. Радост остаје тајанствена и крије се у кутовима срца, а јавља се једино усамљеној души. Радост чини да душа игра у миљу и весељу, она је опија као божанско пиће, она је постала жуђена наслада душе, она више од меда и саћа слади језик онога ко се испунио њом, она у срцу свира славопоје које усне не умеју да испевају. Срце говори, а уста ћуте, савршава се тајанство натприродно.

Срце се радује, јер се љубав Божја настанила у њему. Срце се радује, јер се осетило испуњеним жуђенога добра. Срце се радује, јер је добило тајанствену вест да га је Бог узљубио. Срце се радује, јер мир, спокој, тишина и непомућеност царују у њему. Срце се радује, јер је вером познало Господа. Срце се радује, јер је надом доказало постојање будућих блага. Срце се радује, јер је љубављу познало Господа да у њему пребива.

О, радости света! О, радости, насладо рајска, залого! О, радости, весниче неизразиве сладости! Тебе жудим, тебе тражим, као заручник на земљи да се удостојим и тебе и радости с неба, где је слављеника глас непрестани и неизразива наслада оних који гледају неизрециву лепоту Божјег лица. Амин.

3. О врлини

Врлина бива по ономе што тражимо и што желимо. Отуда је врлина (αρετη) оно што је жељено (ερατη), односно достојно љубави или љубљено, када се промени редослед слова. Врлина је тако љубљена имовина за којом сви жуде (ερωαιν) или којом су сви занети (αιφουνται). По другима, врлина (αρετη) је од уздизати (αιρειν) и ка Небу слати душе. Василије Велики каже: "Ово је врлина - отклањање од зла и чињење добра". А Григорије Ниски каже: "Врлина је благо без господара, неспутано и слободно од сваке нужде; оно што је по нужди и што је наметнуто врлина бити не може. Врлина је мера између крајности у свакој ствари. Врлина не би могло бити оно чему недостаје дужна мера или што ту меру превршује. Када је, на пример, реч о мужеству, његов недостатак је кукавичлук, а сувишак дрскост." Ко је причастан истинској врлини, никоме другом до Богу је причастан, јер Он је свесавршена врлина. Василије Велики каже: "Једино је врлину од све имовине

немогуће одузети и она остаје и за човековог живота и после његовог скончања."

А Златоуст каже: "Једино врлина зна да ће са нама отићи. Једино она прелази у тамошњи живот. Непокорива је врлина и ништа је не може свладати - ни ропство, ни сужањство, ни сиромаштво, ни болест, нити највећи тиранин од свих - смрт. Врлина нам и тамо даје сигурност и тамо крај нас стоји. Врлина човека чини ангелом, а душу крилати за небо." Пелусиот каже: "Врлина је благо и потребно и корисно, и добро и долично, и целисходно и часно - потребно, јер ништа није потребније од исправног живљења; корисно, јер води блаженству; добро, јер часним чини оне који га имају; долично, јер их украшава; целисходно, јер њена пуноћа ослобађа од мука, а часно, јер ништа није часније од њега".

А Кирил Александријски каже: "По општем суду, врлина није тек било коме приступачна, већ је неприступачна и тешка."

Златоуст каже: "Уста врлине су мудрост, расудност и знање духовних славопоја, а срце је опит Писама, чување тачних учења, човекољубље и честитост. Има она и ноге, и веште руке добрих дела, има и душу - благочашће, а и златне груди и од дијаманта јаче мужество."

Кирил Александријски о врлини каже ово: "Тамо су кротост, смирење, тежња правди и језик који се одучио да говори напразно и тим пре оно што је грешно, него је чак правде и истине делатник, онамо где је вечно светла и пресавршена врлина."

Божанствени Златоуст, тумачећи речи *"нека шако засија светлост ваша"*, каже: "То значи - нека врлина буде силна, моћан нека је огањ и неисказана светлост, јер када је врлина толика, немогуће ју је сакрити, па макар је и безброј пута засенио онај чија је (Беседа 15. на Матеја).

4. Слика хришћанске врлине

Врлино, којим речима да те похвалим, којим речима лепоту твоју да прославим, којим цвећем да украсим твоју љупкост и венцима да овенчам твоју силу, којим кистом икону твоју да осликам? Све је у теби чудесно, све је достојно дивљења, све великолепно, све племенито. Твоја је благодат - благодат небеска, твоја лепота лепота чудесна, а сила превасходна. Ти си силна сатрудница Божја која Господу садејствујеш у стварању Царства Божјег на земљи. У теби су благоговеније и лепота душе. У теби је телесно здравље. У теби је чистота духа. У теби су честитост и савршенство. Ти си благо добро и долично, и потребно и часно и пробитачно - добро, јер часним чиниш оне који га имају; долично, јер их украшаваш; потребно, јер ништа није потребније од исправног живљења, а корисно и пробитачно, јер је у теби блаженство и јер су сврха и конач врлине дивни и Божанствени и блажени. Заиста те ни злато ни на земљи ни под земљом није достојно, јер оно је вредно тек јер је човек тако одредио, а само по себи је обичан безвредни метал, док си ти по природи и вредна и часна и многодрагоцена, сишла си са неба и на небу пребиваш и обиталиште ти је тамо у становима светих. Ништа од тебе није слаће, ништа жуђеније. Ко тебе хвали, хвали Бога, јер ти си кћи Небеса. Снага је твоја непоразива и сила твоја непобедива. Ништа од невоља које те снађу не може да ослаби твоју постојаност, увек стојиш право као стуб на чврстом темељу и чиниш се вишом од свега. Ти се и у жалостима

показујеш дивна, и у искушењима чиста, и у понижењу благородна, и у сиромаштву часна. Ти си људима највеће оружје у борби за добро и правду. Једино ти умеш добро управљати људима, а без тебе и твога заштитништва све тече и хита у пропаст. Једино ти човека привлачиш ка божанском и јављаш га светозарним подобјем Божјим. Једина ти као Божји тајноводац посвећујеш у божанске тајне своје пријатеље и приносиш Богу њихове молитве. Једино се тобом човек прибраја ангелима и са Богом разговара. Једино тобом постаје благоугодан Богу и једино тобом приступа неприступном Творцу свега, јер ти га као кћи Небеса очишћујеш, привлачиш ка сродном, дарујући душу сопственом благородношћу и славом, и ка божанском приводиш. Ти душу штедро дарујеш неизразивом насладом, коју осећају једино они који опште са Богом и чије се величанство ни речју ни умом не може представити. Ти и смртнима дајеш бесмртност и земњима нетрулежност. Твоји пријатељи и када умру остају бесмртни, и када пропадају телом непропадљиви остају духом, јер је твоја успомена непропадљива и несамртна. Блажени су који су те узљубили, блажени су од тебе узљубљени. Они су стигли до намераваног и жељеног краја за који су саздани. Тебе су опевали песници, Тебе су прославили философи, Тебе је почествовало човечанство свих векова. Ти си као чудесни кип украшен Божјим даровима, твоја лепота сведочи о твоме божанском пореклу и као божанствена бићеш вечна.

5. Лик хришћанина скончалог у врлини

Колико је леп живот хришћанина скончалог у врлини! Како је чудесна слика моралног савршенства! Колико је неизмерна њена красота! Хоће ли ико икад моћи да те достојно прослави? Ко је кадар да долично опише твоју лепоту и да речју верно ослика твоју благородност? Слика је твоја неописива, а твоје лепоте не дају се представити, јер те је описао и осликао божански прст. Чудесна је хришћанска врлина. Ти си лествица која узносиш човека са земље на Небо. Ти си сила која образујеш нарав. Колико ме радује твоја чудесна лепота, колико ме опсењује твоја волшебна сила! Како ли ме привлачи твој лепи лик! Колико ме вуче твоја неизрецива слава! И шта прво, шта последње и шта у средини да побројим од твојих чари? Ти као врхунски уметник клешеш несавршени кип душе и тешући га лагано својим вештим длетом и одбацујући са њега све сувишно, откриваш боговиди образ душе, представљајући уистину, божански лик на земљи. Ти, као лествица небосежна која спаја небо и земљу, узносиш својим степеницима до небескога града онога који се из дана у дан бори да те стекне и чиниш га небожитељем. Твоја творитељна сила толика је да ништа не може да јој се одупре, нема те безобличне и грдобне природе која може твојој сили да одоли, ниједна страст не остаје непокорена, ниједна ђуд неукротива, ли једно срце неумољиво, ниједна болест неисцељива. Ти и по природи мрзосне преобликујеш и чиниш их милим и пријатним. Ти и оне који су по произвољењу зли водиш љубави према добру. Ти злобу устављаш, ти лечиш морално болесне, ти исправљаш посрнуле, ти разумом помраченог просветљујеш и лијеш по њему неизмерну светлост. Од светлости твоје која избличује недоличне помисли бежи тама зла која испуњава срце и ум. Твоја светлост као сунчев зрак разгони таму животне ноћи и води лаћу која плови морем живота у луку спасења и спасава свакога који је у опасности да се не

утопи у дубинама узбурканог мора или не разбије о подводне хриди. Твоја украситељна сила је толика да и једна твоја црта уписана на некад наказном лику има такву неописиву љупкост, лепота која може да скрије и природну ругобу. Колико је чудотворан твој кист, колико чаробна твоја уметност! Уистину си Божанствена као благодат са неба, заиста си се открила човеку да би му украсила икону душе и тела и ослободила га ругобе греха. Дошла си да обучеш човека у своју небеску лепоту и дарујеш га оном божанском иконом красоте која радује душе и опчињава срца. Ти красиш главе својих пријатеља неувевњивим венцима, облачиш их у плашт славе и части и чиниш их славним пријатељима Божјим. Ти водиш истинском благовању које се никада не мења, јер водиш блаженству и уживању крајњег добра. Ти водиш намераваном и жељеном концу човековом, којем је Богом уређено да дође. Ти га водиш савршенству, до којег је по Божјој заповести дужан да стигне. Ти постајеш сигурно оруђе којим Божанствена љубав предаје људима своје божанске дарове. Тобом се од Бога освећује људска природа, ти иштеш успостављање царства Божјег на земљи, ти жудиш да се на земљи зацари мир, ти раздвојено сједињујеш и небески умни свет привлачиш земном духовном свету. Ти отвараш умне очи душе и откриваш јој тајанствени свет створења, у ком је божанским прстом уписана икона божанског Творца. Ти души показујеш божанствену премудрост, божанствену свемоћ, божанствени промисао и божанствену благост. Ти јој отвараш слух да чује божански глас што не престаје да громко кличе о чудесним делима стварања и сједини се са том небеском мелодијом, којом складно сва природа поје химне и славопоје своме божанском Творцу. Ти је награђујеш небеском мудрошћу, превасходном мудрошћу, мудрошћу која се не да научити, једином истинском и непогрешивом, једином која има вечну власт и која све чиме се занима људски дух лако и у истини разрешава. Ти domeћеш снагу у невољама, ти оружаш своје пријатеље против зла, ти их облачиш у свеоружје духа да у борби остану нетакнути. Ти их крепиш да одоле смицилицама лукавога, началствима таме овога века која се подигосе на њих. Уистину је хришћанска врлина блиставо око душе, којим она гледа на свет и на ствари у њему у њиховом истинском виду и у стварној вредности и којим разлучује боговиду лепоту од пропадљиве и пролазне. Без у Христу врлине која га спаја са Богом, човек ништа друго не би видео гледајући у свет или у пуку твар. Без врлине човек је лишен волшебнога призора иконе Божје која му радује душу. Хришћанска врлина је истинити пут који води блаженству.

6. Лик врлога човека

Врли хришћанин је постао блажен, јер је сабрао у себи све благо благодати Божје и осигурао себи вечно блаженство на земљи, заручење са небеским блаженством, јер блаженство се, као плод благодати Светога Духа, дарује једино хришћанској врлини и налази само у врлином богатом хришћанину, посред чијег је срца положило свој престо и у чијим грудима има обиталиште. Бог је блаженство врлога учинио неодузимном сопственошћу његовом, испунивши му душу и штедро је обдаривши Својом благодаћу. Блаженство врлога је, различито од светских ствари, у свему неподложно промени и независно од утицаја блага која се увек расипају и вечито мењају и пропадају. Ништа од тога не може да утиче на блаженство које се утврдило у срцу. Блаженство је тековинаједино врлих, јер они који су

врлине лишени и они који су обнажени од Божје благодати, којима је срце без тог истинског началника, који не осећају да им срце игра од тајанственог присуства благодати, од божанског блаженства, који ван срца свога траже благо - слични су људима који гоне сопствену сенку. Врли је човек заиста блажен, јер је божанственост испунила његово срце радошћу и весељем. Врли је блажен, јер, стишавши се у миру своје душе, остаје несмућен и пролази овај живот у миру испуњавајући са ревношћу и љубављу дужности свога послања. Чини што је честито, добро, праведно, иште истину и изгара да истина завлада. Душа се његова радује у његовим делима, јер су угодна Богу. Он се увек бори да се твори добро и свом силом се стара да га покаже у свему и свима корисним. Потпуна лепота савреног добра заробила му је душу и овладала срцем. Дању и ноћу он испитује шта је воља Божја блага и благоугодна и савршена и у својим обраћањима Богу огњено се моли за зацарење добра. Призива Божју силу за помоћника и заступника у својим прегнућима, да би у сигурности испунио добра дела која му срце налаже. Жуди добро, јер једино је добро узљубио и јер се творећи га радује и у њему налази плату за своје дело. Жуди добро, јер добру тежи његово срце и у њему се осећа испуњеним. Жуди истинито, јер је истина истинско биће, истинито постојање и она га себи вуче. Уистину, врли хришћанин је истински блажен човек.

7. О пријатељству

Пријатељство је љубав здраве душе према здравој души. Пријатељство као излив здраве душе свето је, чисто, честито, верно, постојано, искрено, отворено, истинито и вечно. Пријатељство је врлина, јер се заснива на моралу и чистом живљењу здраве душе, јер се спаја и са самом врлином и постаје њеним љубљеником, њу пригрљује и са њоме довека остаје. Пријатељство као врлина привлачи се сличним и ослања на сродне врлине. Пријатељство је веза две сличне душе. Пријатељство је страст разумне душе која снажном љубављу спаја пријатеље и која има порив да споји чежњом оно што је по природи растављено. Пријатељство има постојан и непроменљив морал. Пријатељство је морална сладост која радује душу. Пријатељство увек трпи и страда и слуша. Аристотел је рекао: "Пријатељство је једна душа у два тела". Пријатељство је снажније од сродничке љубави, јер сродничка је љубав по нужности, а пријатељство по произвољењу. Пријатељство налаже благочашће према светињама пријатеља, чистоту у живљењу, часност у моралу, веру у карактеру, постојаност у одлукама, искреност у речима и слободу да се говори што је исправно, корисно и истинито. Пријатељство је основ благостања двоје добрих људи на земљи, јер једино се између добрих људи може развити истинско пријатељство. Платон каже: "Пријатељство је сагласност око доброг и праведног, једнако настројење живота, једномислије о настројењу и делању, љубезна сагласност око заједничког живота, заједница у добром делању и страдању."

Три су вида пријатељства: по врлини, по узајамности и по навици, а најбоље је по врлини, јер је у врлини љубав чврста.

8. Лик пријатеља

Пријатељ је човек добар, здраве душе, мисли исправно, воли врлину, беспрекорног је морала, веран је у љубави, искрен на речима, постојане је душе, искрен је саветник, отворен је, истинољубив и правдољубив. Пријатељ је слика и прилика свога пријатеља и до крајности осетљив осећа душевно расположење пријатељево и страда душевним страдањем свога пријатеља. Пре него му се пријатељ и исповеди, он га претекне и хита му у помоћ пре него му је овај и затражи и спремно му се предаје и помаже му ако је у опасности. Пријатељеви пријатељи су и његови пријатељи, а непријатељи и његови непријатељи. Брани пријатеља и излаже се опасности њега ради. У пријатељевом телу обитава душа пријатељева. Он је добри саветник, увек говори што је најбоље и стара се за част и име свога пријатеља. Пријатељеве светиње су и његове светиње. Истински пријатељ је моћна заштита и ко је њега нашао, нашао је благо. Пријатељ је највећа срећа. Добар пријатељ је непроцењива вредност, драгоценија од сваког блага. Његовој красоти нема равне. Пријатељ и у несрећама и у радостима остаје исти. Истински пријатељ хвали вредности које су похвале достојне и отворено куди оно што је за куђење.

Еурипид каже: "Истински пријатељи немају ништа своје, него им је имање заједничко." Ништа није боље од правога пријатеља. Саветовање његово делује јаче од сваког лека на страдалну душу и напаћено срце пријатеља. Његове речи су животни лек. Добар пријатељ може имати благодатно дејство и на душу и на тело пријатеља. Добар пријатељ прима на себе све што недостаје пријатељу и блажи највише оно што се добро чини, а онога који греша највише исправља. Пријатељ постаје разум, осећање и око пријатеља. Пријатељ је оличење врлине. Нико ко мрзи није пријатељ. Григорије Богослов каже: "Веран пријатељ је благо са душом, затворени врт и запечаћени студенац што се у прави час отвара и из којег се захвата, а пријатељима називам добре и лепе и оне са којима смо сједињени по врлини."

9. О неискреном пријатељу

Неискрен пријатељ је човек користољубив, немио, притворан, себичан, лицемеран и који носи само личину пријатељства да би се од њега окористио. Лаже када каже да је пријатељ и скрива лукавство претварајући се да је одан. Позива у помоћ пријатеља, а сам одбија да му помогне изговарајући се на хиљаду начина. Пријатељ је само у успесима пријатеља, а у неуспесима га се одриче. Сећа га се када овај благује и распитује се о њему и када је далеко, када је срећан жели му срећу, када је здрав здравље, када је славан славу и богате му дарове шаље док је богат и чини све да би показао пријатељство, а заборавља га брзо ако се догоди каква несрећа, па ни не пита за њега и не сећа га се ни кад су суседи. Избегава га и куне, пребацује му на глупости у неуспеху, када је болестан заборавља га и ни не прилази му кад је несрећан, одвраћа се од њега ако је жалостан, када је понижен презире га, осиромашеног га се клони, када оскудева не помаже му и када умире не жали га. Такав је неискрен пријатељ.

10. О пријатељу лукавом, лошем и подмуклом

Лукав пријатељ је некористан и опасан човек. Он у својој души ништа здраво нема, у њој нема ничега светог и ничег честитог, безверан је, opak, лукав и подмукао. Не зна за искреност, а на језику носи лукавство и лаж. Мисли лукаво, а у срцу своме испитује подлост. Његове су речи благе, а намере опаке. На речима показује пријатељство, а кришом сплеткари против свога верног пријатеља. Шири о пријатељу ружне приче и светиљку лукавства пали злом. Гледа у даљину и мисли на гадости, док устима мрмља поганштине. Он је извор покора за свога пријатеља. Пред пријатељевим очима уста су му слатка и на речима ће му изрећи хвалу, док касније не промени причу и својим речима да повода многим саблазнима.

Пријатељство злога човека страшније је од непријатељства, јер од тога се можеш сачувати, а од онога не. Лукав пријатељ је незасит, ни целога пријатеља да поједе не би се наситио. Бестидан је, јер док чини пакости и поткопава дом онога ко је сигуран у његово пријатељство, није га стид да на уснама носи часно име пријатељства и да се представља као пријатељ пред оним кога страсно мрзи. Неблагоутробан је, јер утроба лукава пријатеља не да се тронути. Што је рђа за железо, за пријатеља је пријатељство ненавидника, јер оно изједа не мртвога, него живог пријатеља.

11. О ласкању

Ласкање је мрско зло сакривено под личином пријатељства. Ласкање је лажно блажење и пројављује се као пријатељство на речима и као ревност и преданост ономе што није ни од какве вредности. У ласкању је као на споменику уписано тек име пријатељства. Ласкање је злоба покварене и болесне душе која ничега здравога у себи нема. Она је лукава, безбожна, бешчасна, неискрена и преварна. Ласкање квари душе оних који га допуштају.

12. Ћуд ласкавца

Ласкавац је човек покварен, подао и ништаван. Он ласка слабим карактерима, а речи су му лажљиве. Лицемери пријатељство и савршену оданост. Док му срце мрзи, уста говоре о силини његове д"убави. Притворно хвали вредности човека коме ласка, а кори врлине врлих и оно што превазилази и похвалу. Отупљује расуђивање душе и не оставља простора за истину. Ласкавац блажи оне који живе у раскоши и диви се онима који раскалашно расипају своје богатство, хвали њихово расуђивање и слави подухвате њихових руку. Врлином назива неумереност, а крајње бесмислице зове науком и мудрошћу. Хвали недостојнога човека због богатства, а добром човеку се подсмева због сиротиње. Диви се некима ради користи а пред њима понижава оно што је достојно дивљења. Ласкавци из користи обмањују срца незлобивих и чине све да овладају њима. Варају их називајући их блаженим и кваре им стазе на путевима њиховим. Лукавији су од лисица и гори од гаврана, јер лукавством и обманом кваре и скврне душе нерасудних, користећи се за то многим начинима и будући препредење ћуди.

Плутарх каже за ласкавце да ниједан сој није несрећнији од њиховога, јер нико лакше и брже не гура младост у пропаст. Василије Велики каже за ласкавца: "Ласкавац док у устима има јело благосиља, ласка и диви се, а ако

трпеца није пуна, као камење баца клевете на онога коме се накратко као богу због стомака клањао. Ласкавац оскврњује туђе. Он ујутру велегласно благосиља, а увече куне свога пријатеља, од кога је лицемерјем и удвориштвом добио своју хаљину.

Антистен је говорио: "Боље је пасти међу гавранове него међу ласкавце, јер они раскидају тело, а ови прљају душу."

Василије Велики пореди ласкавце са камелеонима, па каже: "Као што кажу да камелеон мења боју коже према подлози на којој лежи, тако и ласкавац мења мишљење према мишљењу оних са којима је."

Ласкавац је нечистији од свих људи.

13. О еросу

Ерос је страст доконе душе, а рађа се од радозналост гледања. Ерос се јавља као неразумна жеља која се у души брзо рађа, али споро гаси. Ерос као ватра намах спали срце и не гаси се брзо, као да га распирује машта која непрестано у мислима обликује идол вољене личности. Ерос који је обузео сву душу не даје места ни храни. Када насрне на незаштићену душу, ерос је сасвим пороби, клони је да све остало презре и да се сва њему саобрази. Ерос подстиче разумне душе на лудило и безумље, јер им се незауздана машта потхрањује умовредном ватром. Ерос који уђе у разумну душу гаси се пре него што поквари ум, јер она влада собом и не да се повести маштом. Ерос обузима душе које су испражњене од Божјега ероса и које чаме у самоћи, јер срце које је саздано да воли не може остати бестрасно према еросу и, уколико га не рани Божји ерос, свладаће га овај други. Ерос једино срцима рањеним Божјим еросом не може да загосподари, јер божански је ерос испунио сваку жудњу и ништа није оставио неиспуњеним.

Плутарх каже за ерос да је зверина са канцама и зубима, подозривошћу и љубомором, којима кида срце. Страдања оних који су заљубљени су ова: воле, па мрзе, жуде за оним ко није ту, а дрхте кад је са њима, ласкају, па проклињу, умиру пре времена, убијају, куну се да не љубе а када љубе неће да престану, хоће да владају, а трпе робовање. Тако су од страсти стигли до махнитости.

14. О милости

Милост је својевољна жалост због туђе несреће.

Милост се очитује као љубавно расположење према онима који су унесрећени каквом невољом, помешано са жалошћу. Милост се рађа из састрадалног срца које пати због туђих патњи. Милост је велики лек који се приноси несрећнику од састрадалне душе, а заједничко боловање одиста много олакшава несрећу. Милост је отац љубазности, залог љубави, веза сваког пријатељског расположења. Где је милост, нема испитивања. Где је милост, суд не заседа. Где је милост, не тражи се одговорност. Где је милост, неизбежно је спасење. Где је милост, прашта се правдање. Милостраћа утеху, милосрђе, добротинство, поштење, честитост, сажаљење, дуготрпљење и праштање.

15. О милосрђу

Милосрђе је чин доброга произвођења. Милосрђе налаже добро срцу које љуби свога ближњег. Милосрђе је правда која даје оно што је потребно потребитима, јер онај који има добио је од Бога и постао управитељ блага којим га је штедро даровао Бог. Милосрђе је заповест Божја, чије испуњење Бог тражи пре него жртву и свепаљенице: *Милости хоћу а не жртве*, кличе кроз пророке Бог. А глас пророка потврдио је сам Спаситељ рекавши немилосрднима: *Идите и научите шта значи "милости хоћу, а не жртве"*. Златоуст каже: "Милосрђе је од Бога дато као заповест љубави; добро милосрђе, којим се наоко расипа, а сакупља у истини, јер као што земљорадник даје земљи и од ње прима семење, тако се милостиња наизглед даје другима, а заправо је ризнички онај који ју је дао. Велика милостиња не расуђује се по мери новца, него по настројењу којим се даје. Не тражи Бог меру приноса, него меру намере. Не по ери блага, него по мери намере одредио је да се милостиња даје. Штедрост се не цени по величини дарова, него по размери коју имају дарови у односу на богатство дароватеља."

Да је милосрђе највеће од свих дела, каже Григорије Назијани, јер њим за мало купујемо Царство Небеско и примамо вечну аву за мало привремених блага.

Златоуст милосрђе назива царицом врлина, па каже: "Царица врлина је милосрђе које, најбољи заступник, хитро отвара небески свод људима", те додаје: "Милосрђе је храна за душу; и као што су хлеб и вино храна и наслада, тако су и милосрђе и молитва исцељење и наслада душе".

Исти отац каже: " Велико је благо милостивост и хитри посредник до мирољубивога Бога, пред Којим велику смелост има; јер кад хоће улази Му и стоји Му са десне стране, а Он је прву од свих целива и грли, јер је прва од Његових кћери и увек је са Њим, јер она Га је молила да сиђе на земљу и спаси род људски."

Златоуст у другој својој беседи каже за милостивост: " Она је ;мати љубави, она је лек за наша сагрешења, очишћење прљавштине наше душе, лествица подржана на Небесима, она везује Христово тело", а на другом месту: "Ништа није својствено хришћанину колико милосрђе". У трећој беседи вели: "Милосрђе рађа реку која се улива у живот вечни и смрт која је пала у њу као варницу вода гута; где год да капне, оно велико добро чини, оно и реку ватре гаси као искру."

О милосрђу Премудри Сирах каже: *Огањ који гори угасиће вода и милосрђе ће ублажити грехе; милосрђе остаје у век*. Григорије Ниски милосрђе назива кормилом љубави.

Исти отац за милосрђе из неправде каже: "Милосрђе из неправде није милосрђе, него суровост и нечовештво, јер каква је корист скинути једнога, па обући другога? Милосрђу почетак треба да је у састрадавању." А ова нам дела милосрђа налаже Господ: 1) да хранимо гладне, 2) да појимо жедне, 3) да одевамо наге, 4) да гостимо странце, 5) да посећујемо болесне, 6) да тешимо несрећне и 7) да помажемо заточеним. У дела милосрђа убрајају се дела која се творе ради духовног и моралног образовања и преуспевања ближњег милосрђе ће покрити мноштво грехова. Милосрђе избавља од смрти.

16. Лик милостивога

Милостив је помилован од Бога, јер је заиста дар Божји узети на себе милосрдно и ништељубиво живљење. Милосрдни по сав дан милује и дарује и његов је дом пун свакога блага, јер је Бог благословио и њега и дом његов. Он је постао верни управитељ и оним што му је Бог дао верно управља; верује да је примио да помогне потребитим; да је примио да би разрешио своја сагрешења кроз штедрост према другима; да је примио да би дао за спасење своје. Користи се благом као да је туђе, како би га вратио Ономе Који му га је поверио.

Григорије Назијански каже: "Богат милостивац ће мудрољубиво и осиромашити да би предао ономе коме је потребно, као управитељ туђим имањем, па да би и тај имао користи, а и он сам да би био примљен пред Богом немајући ништа друго осим крста и тела."

А Василије Велики, описујући меру милосрдног расположења милостивца, каже: "Макар да му се јело ограничи на један хлеб, кад му пред врата стане просјак, донеће му из оставе и тај један хлеб и дати га гладноме."

Милостив не затвара уши пред молбама сиромаша, него чује речи његове и хита да му помогне. Када потребитоме даје новац, даје га са љубављу и састрадавањем, када пружа сиромашу, лице му је ведро, јер му се срце радује због милостиње, а радује се јер је помогао своме ближњем. Милостивога Бог љуби и спасава га у дан опасности, јер љуби онога ко са радошћу даје. Милостив чини милосрђе кришом, јер му је срце вођено не љубављу према слави, него према ближњем. Милостив се радује не раскоши и уживањима, него добротинству. Милостив не брине за којешта што повлађује његовим жудњама и жељама, него само за једно - како да задовољи сажихућу жудњу свога срца да сиротињи и потребитима пода не само своје имање, него и оно од свега драгоцене - своју слободу. Милостиви живи за љубав према ближњем и исповеда љубав према Богу кроз љубав према ближњем.

Милостив прима онога који тугује, не одвраћа лице од сиромаша ни очи од потребитог, нити се гнуша да пружи руку брату који тражи. Гладноме даје хлеб свој, поји жедне, покрива сиромаше, облачи наге, помаже страдалним, посећује заточенике и угошћава странце. Расипа нештедимце уздајући се у Господа и тако на небу ризнички богатство. Милостив као плодна маслина у дому Божјем никада не остаје без наде у Бога, него му она увек цвета, те личи на вечноцветно дрво и, ревнујући за његову многоплодност, он свима и у свако доба дарује изобилну милостињу. Блажен је милостив, јер ће бити наследник Царства припремљеног од постања света. Милостивима Господ каже: *Ходите, благословени Оца Мојега, наследите царство које вам је припремљено од постања света; јер огладних и дадосте Ми да једем; ожедних и напојисте Ме, странац бејаш и примисте Ме; наг бејаш и оденусте Ме; болестан бејаш и посетисте Ме; у тамници бејаш и дођосте Ми* (Мт 25,34).

17. Лик немилосрднога

Лик немилосрдног је најружнија морална слика, јер су је својим прним кистовима насликале немилостивост, каменосрдност и нечовештво. Поглед на њега испуњава ужасом и сви од њега са гнушањем одвраћају лице.

Грдобан и мрзак, код свакога ко је макар један поглед на њега бацио изазива страшну одвратност.

Немилосрдан пати од неосетљивости душе. Страдање страдалног у његовој души не покреће никакво осећање туге, његово се срце не да тронути муком ближњег, његов поглед неосетљиво гледа страдално човечанство, уши је затворио за јауке оних који гину. Љубав му је непознат осећај, а испунила га је мржња која се пројављује као равнодушност. У њему не пребива ниједно благородно осећање, нечовештво му је стисло руку да је не пружа на милостињу и затворило уста да не кажу реч утехе. Лице му се одвраћа од сиромаха и очи од потребитога. Жалоснога одбија од себе и обестан је према онима који му се обраћају за помоћ. Сматра богатство својом имовином и расипа га на задовољавање својих страсти. Наслађује се до ситости, а остатке са трпезе не даје гладнима. Опија се готовећи себи којекаква пића, а жедном не даје ни чашу хладне воде. Прима оне који имају кућу, а тера од себе странце и намернике. Облачи се у порфиру и лан, а свом нагом брату не даје ни стару хаљину да се покрије. Распитује се за здравље својих пријатеља који су добро, а занемарује своју браћу која леже у слабости. Креће и на пут да би се забавио са онима који се на слободи наслађују у добру, а ни на ум му не пада да оде онима који се муче по тамницама. Каменосрдан и необрезан срцем, презире Божје заповести и ступа путем бешчашћа. Незахвалан и неблагодаран Богу Који му је дао богатство, није Му узвратио него је расејао богатство повлађујући својим страстима и жељама. Живи да би гомилао себи гнев у дан гнева и откривења Господњег и дометнуо безакоња безакоњима својим и гнев гресима својим. Немилостив је одступио од Бога и Бог се одвратио од њега. Уздарје за своју каменосрдност примиће у дан ударја. Немилостив је најнесрећнији човек, јер у своме срцу никада није осетио радост добротинства или милосрђа, не зна да нема веће радости од оне коју у срцу рађа милосрђе, не зна да мир његовога срца пребива у срцу његовог ближњег, не зна да богатећи друге сакупља богатство вечно, богатство непотрошиво, богатство истинско, богатство којим једино купујемо Царство Небеско Не зна да Бог, богат у милости, богато награђује милостиве, не зна да онај КОЈИ твори милостињу наизглед расипа, а у стварности сабира заборавио Је да је дужан да пред човекољубивим Богом да реч о' томе како Је управљао благом које му је дато, заборавио је страшну претњу Господњу изречену немилостивоме, заборавио је страшни дан суда, заборавио је страшну осуду која га чека, заборавио огњену реку у КОЈУ ће га послати реч Господња да се мучи у векове. Јадан је то и несрећан човек.

18. О оговарању и оговарачу

Оговарање је стална и непомирљива неправедна мржња према ономе ко ужива у било каквом добру. Оговарање је страшна страст која заводи да се презре и сопствено спасење. Оговарање оцрњује добро. Божанствени Златоуст каже: "Друга страст која живи у људима и, прирастајући нашим душама, више разједа наше срце него рђа гвожђе јесте оговарање, у којем је много зла, а једна корист - да Је зло само по онога ко се њиме бави, јер оговарач томе кога оговара мало шкоди, а себе изједа тугом и јадиковањем због благовања ближњег и, мада радост суседову није умањено, себе је оговарањем сатро."

Оговарање је горе од ратовања, јер када се реши узрок због којег беше

рат, ратник се реши и непријатељства, а оговарач никакав други разлог немајући осим саме опседнутости и сатанског настројења, једнако оговара. Ко ме ће предати такву душу? Којој змији, којој аспиди, којем црву, ком гаду? Од такве душе нема ничег ни проклетијег ни лукавијег, јер то је Цркве упропастило, то је родило јереси, то је наоружало братску руку. Оговарач има лукаво око које оговара добро. Оговарач као ненавидник свога спасења само наједно сабира пажњу на поругу онога кога оговара. Ако ко оговарача назове демоном и зверју, неће сагрешити. Оговарачи су гори и од звери, јер оне нас нападају или зато што им је потребна храна или Јер смо их сами раздражили, а ови неретко и када им је добро учињено СВОЈИМ добротворима дају удео неправедних. Оговарач има само једну жељу, па макар и скончао у мукама и одлучен био. Око оговарача гаси се од туге, живи непрестано умирући, све сматра непријатељима, па и оне који нису ништа скривили.

19. О захвалности и благодарности

Захвалност је добар и племенит осећај према добротвору, онога коме је учињено добро. Захвалност је добро расположење да се врати љубав дароватељу и исповедање те љубави. Захвалан је и благодаран, а благодаран је и захвалан. Захвалан и благодаран имају добро срце, здрав ум, нелукаву душу. Добри су и свагда и свугде памте добротворство које им се догодило и благосиљају име добротвора. Моле се за његово здравље и да му Бог дарује дуге дане, љубе добротвора и уста га њихова хвале. Сећају га се у молитвама и у прозбама га својим помињу. Имају благу ћуд, ведар поглед и са љубављу примају добротвора, имају нежно опхођење, племенито понашање, свима су мили. Захвални и благодарни су добри удови заједнице, чине добро и творе правду, са радошћу узвраћају добрим и хитају први у помоћ добротвору када му је она потребна. Добротвор им је постао пријатељ и они се старају за његову част и добро име, радују се када се радује добротвор и тугују са њиме када је тужан. Захвални су мили Богу и Његов покров их покрива у све дане живота њиховог. Бог благосиља дом њихов и даје им земаљска блага. Захвалан је захвалан добротвору и Богу и благодари му за његова добротворства и благосиља његово име. Захвалан и благодаран човек је благочастив и праведан, боји се Бога и зато што чини пред Њим добро и благоугодно и савршено, Бог ће га и почаствовати.

20. О незахвалности и неблагодарности

Незахвалност је заборављање учињеног добротворства и недостатак сваког пријатељског осећања према добротвору. Неблагодарност је неспремност да се узврати љубављу. Незахвалник има неосетљиву душу, јер не осећа дејство добротворства. Незахвалан има несасрадално срце, јер му се не рађа никакво саосећање и никакав осећај љубави не развија према добротвору. Срце незахвалника испражњено је од љубави. Незахвалан не љуби ни Бога Који је испунио добром његову жељу, јер чим не љуби добротвора којег је видео, Бога Кога није видео како може љубити? Незахвалан је наопакога ума, јер себе самога уверава бесмислицама да не дугује никакво благодарење и никакву захвалност своје добротвору.

Незахвалник је човек опасан по добротвора, јер добротворство које у срцу не рађа љубав, зачиње мржњу. Добротвор је добротворством према незахвалнику стекао непријатеља више и мора га се чувати. Добротворство у души незахвалника рађа тугу, туга тескобу, тескоба мржњу, а мржња непријатељство према добротвору. Неблагодаран је, као незахвалан, неосетљив према добротворствима, није рад да узврати љубав и враћа зло за добро, одриче добротворима љубав и не исповеда им благодарност. Страшна је неблагодарност и поразна, јер неблагодаран, коме је учињено велико добро, место дужне захвалности враћа неблагодарност и још јој додаје и псовке и ружење. Таква претерана незахвалност човекољубље добротвора чини поводом за неблагодарност. Тако неблагодарни постају дрски и не само да се клоне добротвора након добротворства, него се и гневне на њих и, уместо да их љубе, клеветују их и добро враћају лукавим. Неблагодаран прима гостопримство и пажњу, а његова уста огорчено зборе против добротвора. Неблагодаран је сличан пробушеном врчу у који колико год љубави да сипаш, исцуреће у празно.

Плутарх за неблагодарног каже: "Неблагодарном чинити добро исто је као намирисати мртваца, хранити змију и лукавом добро чинити."

Добротворство неблагодарне не подстиче на наклоност, него подбада на дрскост против добротвора.

Неблагодарни су бесрамни, јер за неблагодарношћу долази бестидност и јер се она сматра од свих срамота највећом.

Неблагодарни толико добротвора ненавиде, да броје и године његовога живота и моле се за његову смрт - толико су неблагодарни и незахвални.

21. О благодати и о благом

Благост је врлина која се испољава као љубазност, кротост, као скромност, доброхотност, као племенитост. Благост је врлина велике моралне вредности и пројављује благородност душе добре и часне.

Благ човек кротко трпи неправде које му наносе не само они који имају власт, него и они који су њему саме подвласни. Благ свагда са дуготрпљењем и кротошћу подноси туђа огрешења и трпи браћу своју са недостацима и манама. Благ је човек према свима љубазан, мило разговара, подноси благоразумно оне који га огорчују и оставља дугове дужницима својим. Опрашта сагрешившим и снисходљиво им суди грехе. Он све трпи покуравајући се закону снисходљивости, ведар, нежан и преиспуњен кротошћу и племенитошћу. Благ човек делом потврђује да је истински ученик Господњи и да у њему обитава дух благодати. Благ онима који га бију одговара благошћу, ћутњом и дуготрпљењем.

Богослов Григорије учи: "Благошћу и човекољубљем победићемо силнике. Нека заповест буду праштање и узвраћање човекољубљем равним ономе које и сами желимо." Благ ће се благога судије удостојити и добиће опрштај сагрешења својих.

22. О благоутробију (састрадалности)

Благоутробије је осетљивост душе благе која љуби свога блињег. Благоутробије је највећа врлина, јер је покрет душе која жеи добро свом блињем и дела за њега. Благоутробије је највећа врлина, јер благоутробнога уподобљава Богу.

Благоутробан подражава примеру Спаситеља нашега Исуса, Који се сажалио и избавио свет из покоренја злу, из муке, невоље, страсти, несреће, незнања и неукости. Благоутробан састрадава са страдалнима и осећа исту муку као и ближњи му. Он хита да га исцели, а одахне када ближњи престане да јадикује. Благоутробан, као добри Самарићанин који се смиловао на онога који је пао у руке разбојника и спасао га од погибије, свагда је вољан да помогне свима којима је потребна његова помоћ. Благоутробан се весели док чини добра дела и испуњава радошћу када лечи муке страдалнога човечанства. Благоутробан би да одагна несрећу из света и да излије радост и весеље на свако лице на земљи. Благоутробан је узљубио човека и спреман је да као истински ученик Господњи преда себе на жртву за зацарење мира и радости у свету. Он штедро дарује од сопственога имања, позивајући и друге човекољупце да помогну сиротињи. Благоутробан се не осврће на напор и умор док твори добра дела, јер је ведар осмех онога ко ужива у творењу добра отклонио сваки осећај муке и испунио тајанственом радошћу његово срце. Благоутробан хита куд га позива ридане страдалног човечанства. Он се не задовољава тек исцељењем болнога тела свога блињег, него жуди и ревнује за исцељењем и душе његове. Благоутробан подиже човекољубне установе ради неге и исцељења тела и душа своје браће. Благоутробан се одвраћа од среброљубивих као од немилостивих и несастралних, а љуби милостиве као браћу Господа Исуса. Благоутробан ослобађа заробљене, теши жалосне, подиже пале, двори онемоћале и отире сузе тугујућим. Милостив, састрадаван и братољубив са самоодрицањем иде да спасава оне који су у опасности да погину. Григорије Богослов каже за благоутробног: "Он је пред свима показао човекољубље, којем се Бог радује више него ичему другом." Блажен је човек благоутробан, јер је и овде осетио радост блажених, коју ће у будућем животу вечно уживати. Благоутробан ће зачути слатке оне речи Спаситељеве у Дан Уздарја: *Ходите, благословени, наследите Царство које вам је припремљено од постанка света.*

23. О миротворцу

Миротворац је син призива с више, он је син Небескога Царства. Спаситељ блажи миротворце, говорећи: *Блажени су миротворци, јер ће се синовима Божјим назвати.* Миротворац је прво сам постао син мира. Мир се настанио у њему. Мир је завладао његовим срцем. Миротворац је у миру са свима. У миру је са самим собом, у миру је са Богом, у миру је са ближњим, у миру је са онима који га љубе и онима који га мрзе. Миротворац дела на установљењу царства Божјег на земљи и сав је томе посвећен. Красне су ноге његове, јер благовести глас мира, јер благовести добро. Он је праведан и љуби правду, а њен плод је мир. Он настоји да са свима има мир, мир по Богу, мир који у имену Божјем јесте, који не трпи никакве погодбе са злом, мир који је једно са врлином. Миротворац љуби закон Божји и заповести Божје чува са страхом, а њих држећи он налази у срцу своје велики мир. Он живи мира ради и име мира слађе је на уснама његовим од меда и саћа. Уста његова га хвале, а срце га жуди. Мир и бављење именом његовим су му радост, у њему

ће се украсити, у њему узвисити, у њему се весели дух његов. Ни за каквим другим добром не жуди и срце му је пуно, јер мир по Богу га је испунио. Радост је његова неизмењива, постојана, крепка и непролазна, јер је плод мира, плод божанственога дара, божанске благодати. Миротворац ће у векове са добрима у миру живети.

24. О миру Божјем

Мир љубљени, слатка ствар и име. Љубљени мир, моје старање и мој украс, за који нам је речено да је од Бога и чији је Бог Бог и који је и сами Бог. Мир сједињен са правдом божанско је добро.

Највећа радост радосних је мир, а њега ако нема, неће ни радост имати силе онда кад рат одагна мир. Богу и Божјем близу су сви који воле мир и који се гнушају и клоне раздора.

Ништа није равно миру и слози. Истински је мир мир са Боом. Никаква нам корист није ако смо са свима у миру, а са Богом ратујемо, као што нам никакав губитак није ако са свима ратујемо, а са Богом мир имамо.

Ако би се ко причестио миру који Бог дарује, неоскудно свакога би добра имао.

Мир је богодано добро, дар са небеса и сам Божји благослов. Мир од Христа је постојан, неизмењив, крепак, непролазан, бесмртан и бесконачан. Зато и нема конца томе миру, јер он је неземаљски дар. Да је од овога света, он би припадао саставу света. А ко је сада примио тај мир и сачувао га, у векове ће са добрима у миру живети. Мир Соломонов беше ограничен годинама, а мир од Бога пружа се у век века. Мир светски бива и зла ради, док мир Христов не само да учи да будемо у миру са другима, него и са самима собом, да се не би плот подигла против душе.

Нека нико не помисли да кажем да треба волети сваки мир, јер знам да као што постоји неслога добра, тако постоји и погубљена слога.

Није сваки мир беспрекоран и добар, него често уме да буде и погубан и да удаљи од Божје љубави, што бива када смо са неким у миру и сагласни око затирања истине.

Постоје и рат без кривице и мир мучнији од сваке непомирљиве борбе. Миротворац води у себи самоме борбу плоти и духа и тај унутрашњи рат природе настоји да оконча миром, где више не делује телесни закон који се побунио против закона ума, него онај који се потчинио већем цару и постао слуга божанских заповести. Мир је почетак добра, којима је Бог благоизволео да обилује земља; ангеоски лик сведочи истину. Господ наш Исус Христос мир Свој даде Апостолима: *Мир Свој остављам вам, мир Свој дајем вам.*

Мир као Божји дар пребива у очишћеним срцима, док нечиста и огађена напушта. Ко је лишен мира, лишен је божанске благодати.

Мир онога ко га је примио и ко му служи узноси у висине славе, облачи га у хаљину части, обасјава му лице, чини га великолепним и зорним. Његове су речи благе, а дела достојна дивљења.

25. О дуготрпљењу

Дуготрпљење је врлина душе смеле и благородне, која за темељ има љубав према ближњем. Дуготрпљење је великодушност и висина духа и пријатељ кротости. Дуготрпљење сведочи о васпитаности душе и очитује се као састрадавање, човекољубље, скромност и праведност. Дуготрпељив влада гневом и јарошћу и стишава пориве свога срца, он милује пале и жали грешнике. Када изобличавава, то чини благо, а речи му се са усана изричу са мудрошћу и разборитошћу. Гнев му не помрачује разум, а јарост не мути разум. Поглед му је ведар, а покрети смерни и долични. Будући благоразуман, он не суди строго, него се са бестрасним судом изјашњава о грешнику.

Златоуст овако говори о дуготрпљењу: "Узрок свакога добра је дуготрпљење. Оно је корен сваке философије, непобедиво оружје и кула неразорива која сваку жалост хитро одбија. И као што када варница упадне у бездан, она му ни на који начин не нашкоди, него се и сама одмах угаси, тако и све што изненада падне у дуготрпељиву душу брзо нестане, а њу саму не смути. Ни војске, ни блага, ни коње, ни оружје, ништа - ништа равно дуготрпљењу нећеш наћи, јер често бива да када гнев свлада онога ко и све то има, он као мало дете не зна куд са собом од сметености и узрујаности. А дуготрпељиви као да у утоци седи и дубоким се спокојем слади, па ти, макар му и нашкодио, ниси надјачао стену, чак да си му се и наругао, ниси уздрмао тврђаву, макар га и ранио, дијамант ниси ни огребао." Блажен је човек дуготрпељив.

26. О кротости

Кротост је спокој душе благе која љуби Бога и свога ближњег. Кротост је дивљења достојна врлина која радује оне који гледају њен лик. Њена благодот која се излива као лепота украшена свакојаким миљем чинирадост онима који је гледају. Кротостје богатство непроцењиво, име божанствено, небески дар, она је лествица која узноси човека на небо. Кротост човека чини иконом кроткога Исуса, Који му греје срце. За кротошћу следе смиреноумље, злотрпљење и стрпљење. Кротак је милостив и благонаклон према свима, а према грешницима опходи се благо. Кротак не грди, не псује, не хули, него са љубављу исправља пале. Кротак се не свађа, не спори, него благо са свима разговара. Са језика слатка му беседа тече. Кротак као духован човек учи палог у духу кротости. На кротког и смиреног погледаће Господ, повешће га правдом Својом, научиће га путевима Својим. Кротки ће наследити земљу и насадити је у пуноћи мира. Кротак са сваким смиреноумљем, са кротошћу и дуготрпљењем подноси у љубави брата свога. Обучен, као бираник Божији и Богом љубљени, у честитост и смиреноумље, састрадалне утробе, он се са свима опходи у духу кротости. Блажен је онај који је стекао врлину кротости, јер носи икону Христа, Чији је истински ученик постао.

27. О злотрпељивости

Злотрпељивост је трпљење зла и његово заборављање из љубави према ближњем.

Злотрпељивост учи скромности, праштању, негневљивости,

дуотрпљењу, кротости и незлопамћењу.

Злотрпељив се свети миром и за зло враћа добротинством. Злотрпељив је образ Христов.

Пример злотрпељивости су Спаситељ и Његови ученици, који се распети и убијани мољаху за своје крвнике.

28. О среброљубљу

Среброљубље је лакомост на новац и жудња за богатством ко: ја је овладала срцем и поробила ум. Среброљубље је болест туђа и : страна души, оно је корен греха, геена пре геене, прва међу пошала стима, врх сагрешења.

Златоуст о среброљубљу каже: "Ма колико зла да сретнеш и у дому, и на тргу, у судницама - ма где, све је отуда потекло." Среброљубље подстиче многе на неправду из жеље за новцем и бива људима узроком многих невоља. Среброљубље је страст душе која изазива толику жеђ за златом која утолико више пали, што се више злата сипа да је угаси. Среброљубље среброљупца чини сиромашним, јер оно ризнички себи самом, а не ономе кога је обузело и кога оставља да сиромашује. Оно је душегубно јер растаче све здраво што је душа стекла и помрачује сваку њену врлину. Оно је пријатељ геене, јер заиста у њу води. Ненавидник је Царства Небеског, јер затвара врата раја. Отац је сваког зла, јер наводи на сваковрсну неправду. Сурово је и немилостиво, неблагоутробно и тирански мучи пре свих онога ко њега љуби, свога сужника. Среброљубље рађа многостицање, незаситост, тврдичлук, лукавство, крађу, грабеж, неблагодарност, незахвалност и смрт душе.

Плутарх каже о среброљубљу: "Пићем се, додуше, може угасити жеђ за пићем и јелом се може заситити жеља за јелом, а среброљубље не гасе ни сребро, ни злато, нити многостицање престаје када се стекне више, па се богатоме може рећи исто што и надрилекару: Од твога лека болест само напредује."

29. Лик среброљупца

Среброљубац је најнесрећнији човек, јер неисцеливо страда душом и трпи страшне муке. Жедан је злата, док река злата тече из његових ризница, а он умире од жеђи. Он страда слично Танталу који не може да пијући из реке што тече око њега угаси жеђ и да окваси усне што горе. Среброљупцу страх од губитка богатства потреса душу, док му срце страда од смутње. Он никог не љуби, јер је заволео своју ризницу. Где му је благо његово, тамо је и срце његово. Он је себи самоме Бог и у срцу своме уздигао је златнога идола, којем приноси обожавање и жртву. Њему је једино поверовао и наде своје на њега положио. Сву је своју срећу устројио на обожавању богатства свога и зато сматра насладом и уживањем да га чува и стара се о њему. Ум му се помрачио, срце сагњило, а душа опустошила. Свако добро које је стекао у души пропало је или сасвим nestало. Он је неблагоутробан, неосетљив на туђи бол, несастрадалан, немилостив, страдања ближњега не дирају његово неосетљиво срце, несрећа браће његове не може да гане његову утробу, он ни за ким не жали, ни на ког се не смиљује, ни са ким не страда. Ако сачовек гине од глади, његова складишта неће се отворити. Он туђу несрећу сматра приликом за увећање сопственог богатства. Лаком и незасит, среброљубац се

окоришћује туђом несрећом и њој се радује више него плодности земље и благостању свога ближњег. Диже кућу до куће и њиву са њивом спаја, не би ли шта одузео од ближњег све док га сасвим не отера. Среброљубац постаје опседнут, јер му је заљубљеност у новац помела ум, те оно што је стекао презире и за то не мари, а за оним што још није његово чезне и жуди.

Василије Велики каже о среброљупцу: "Ништа му није довољно и то је погубније од ватре што гута све око себе. Среброљубац не уме да ужива у ономе што је сабрао, него себе самога сатире да још више стекне. То доноси несаницу, бриге и немир. И што се благо више увећа, то му се више умноже и животне бриге." Среброљубац нема пријатеље, нема сроднике, нема саградавање људско и сви га презиру.

Среброљубац је неслободан, јер је среброљубље покорило његову душу.

Среброљубац и када има све разлоге за радост, проводи живот з радости, јер нема никога ко ће му се обрадовати.

О среброљубљу и среброљупцима Јован златнога језика вели: Бежимо од среброљубља, корена греха, и од свега ћемо побећи. Павле, или боље рећи Христос кроз Павла, говорио је: *Које зло није од новца или, тачније, од злог произвољења оних који не знају ако да се користе њиме?* Остави се, зато, љубави према новцу, па ће стати рат престаће борба, нестаће мржња, нестати раздор и жеља за спорењем. Као крвнике и вукове треба такве гонити из света, јер као што када се ступште побеснели ветрови у мирно море, па га преокрену и песак из дубине покрену таласима нагоре, тако и они који воле новац све окрену наопачке. Ни за шта драго не зна среброљубац. И зашто кажем драго? Та ни самога Бога он не зна, јер Га је обузет оном жељом заборавио." Несрећник и страдалник!

30. О скромности

Бити скроман значи бити задовољан оним што се има, спокојно живети са мало имања што се има и не тражити сувишно. Човек који је задовољан и малим, остаје задовољан оним што има и мирно живи од сопственог дохотка.

Велико је благо, рекоше оци, благочашће са скромношћу. Апостол Павле скромношћу назива имати храну и покривало. Сирах вели: *Живот скромни послеников усладиће се.* Божанска Промисао устројила је скромност и оскудицу за живот, а човек је заискао раскош и разноврсност јестива, па је проузроковао и разне врсте болести. .

Скромност значи имати онолико колико је потребно. Павле заповеда скромност са благочашћем. Климент Александријски каже о скромности: "Скромност је живљење које се задовољава оним што је нужно и које може онима који тако живе приобрести блажени живот. Јер ко живи у скромности никакве се промене не боји. Скромност, каже божанствени Златоусти, и храна је и наслада и здравље.

Скроман је човек блажен, јер се ничега не лишава. Скроман је близак Богу као онај који ништа не потребује. Скроман је срећан као онај који не тражи да добије оно што му недостаје. Скроман познаје добро и честито и не тражи у раскоши уживање. Скроман у животу је мудрољубив и једе тек да би живео. Скроман се подвигнуо да би завладао собом и ступао путем врлине.

Платон о скромности ово каже: "Скромност, савршенство стицања добара; живљење у ком они који то имају сами собом владају."

31. О нестицању и о сиромашном

Нестицање је оскудица. Златоусти ово каже о нестицању: "Моћно оружје је нестицање, несавладива утока и тврђава неразорива. Који не стиче верује у Онога Који каза: *Нећу те оставити, ниши ћу те напустити*" (Јевр. 13,5).

Који не стиче је онај што се одрекао свега што има, што савршено ништа није стекао на земљи осим тела, прекинувши везе по њему Бога ради и поверивши домострој о себи благочастивима. Господ наш заповедио је ученицима Својим нестицање, рекавши: *Не стичите злата, ни сребра, ни бакра у појасима својим, нити торбу за пут, ни две хаљине, ни обуће, ни штапа, јер посленик је достојан хране своје* (Мт. 10,9).

32. О самољубљу

Самољубље је страсна и неразумна приврженост телу, којој су супротне љубав и уздржање. Ко има самољубље очевидно има све страсти. Самољубље сили самољупца да се брине о много чему излишном. Самољубље многа зла крије. Самољубац све ради само себе ради. Самољубац једино за себе живи.

Јован Дамаскин каже о самољубљу ово: "Они који једино себе ради све чине, самољубље, највеће зло, негују, зло противно заједници, мрско, неправедно и нечасно; људе је природа створила не као усамљене звери, него као део стада, као оне који се заједно напасају, као део заједнице и не да би себи самима живели, него и оцу и мајци, браћи, жени и деци и другим сродницима, и пријатељима, суграђанима, саплеменицима и отаџбини и свима људима, целога свету, а пре свих Богу и Творцу. Јер човек, ако је словестан, треба да је заједничар, да љуби свет и да је богољубив, да би постао и богољубљен. Самољубив, побуђен славољубљем које све мрзи, ништа не воли нити и за кога брине."

А Платон вели: "Највеће од свих зала многим је људима усађено у душе и за њега свако себи смишља оправдање, мада томе нема никаквог изговора. То је оно што кажу како је сваки човек себи по природи драг и да је добро што је тако. А, заправо, обично је свакоме узрок свих грехова снажна љубав према себи. Јер оно што воли слепо је за оно што воли, тако да погрешно суди о томе шта је праведно, часно и добро, сматрајући увек да је његово истинито... зато ваља бежати од свакога човека који себе превише воли." (Платонове Закони V).

33. О роптању

Роптање је незадовољство својим уделом, недостатак захвалности према Богу, неблагодарност свима, обеснаживање и саме Божје Промисли, склоност да се свему нађе замерка и прекоравање свих.

Теофраст у својим *Карактерима* о роптању каже: "Роптање је неумесно

приговарање. Роптач је такав да ће, када му пријатељ пошаље понуде, рећи доносиоцу: 'Дојадите ми хлеб и вино, зашто ме ниси на вечеру позвао?' Он и на Зевса негодује, не јер пада киша, него јер је пала касно. А нађе ли на путу кесу са новцем, рећи ће: 'Али нисам нашао благо'. Ономе ко му донесе добру вест 'син ти се роди' тај ће казати: 'Дођаш ли и да је отишло пола имања, право ћеш рећи.'

Роптач се не радује због оних који се спасавају, него тугује због оних који гину, а и то не јер размишља о спасеним добрима, него зато што увек има пред очима живу слику само онога што је изгубљено.

Роптач увек негодује због свога положаја за који верује да није заслужен и срди се на оне који потцењују његове врлине. Роптач се огрешује о Бога због наводних неправди које му се наносе. Сваки дар, свака благодат, свака част, свака слава мање су од онога што му припада. Роптача ништа не радује, ништа не весели, ништа не задовољава. Са усана роптачевих не може се омаћи реч "хвала", а од срца његовог не узноси се славословље према Богу за штедре благодати које су му дате. Роптач је незахвалан и неблагодаран. Роптач се одриче и захвалности према сопственим родитељима. Роптач је човек несрећан.

34. О злурадости

Злурадост је радовање туђим несрећама. Злурад се човек радује када свога непријатеља види мртвог и не сећа се како ће сви умрети. Злурад живи од туђих невоља. Злурад се више радује туђим несрећама, него сопственом добру. Душа злурадога ненавиди радосне и одвраћа се од оних који уживају животна добра. Срце му је пуно мржње и раздире га жеља да се другоме догоди зло. Злурад је мрзак, туробнога лика, погледа подмуклог, стиснутих усана он се смеши кисело, а уста су му пуна горчине. Он се више радује рату него миру и више се слади да гледа несрећне него срећне. Радује се невољама и весели пропасти. Криви су путеви његови и развраћене стазе његове. Злурад се хвали злом и остариће у злу. Бог ће му узвратити по жељи његовог лукавог срца. Авај њему у онај страшни Дан Уздарја!

35. О смерности

Смерност долази као последица моралног савршенства. Истинска смерност има основе у унутрашњем човеку. Она је одраз унутарње благодати душе, блистања њених врлина и њене духовне преукрашености. Она као благодат унутра изливена лик смернога чини светлим и љупким. Смерност је права слика нарави и пројава душевног расположења и унутрашњег величанства смернога. Она будући нелицемерна и неизвештачена, проста и туђа претеривању има постојан и непромењив карактер који се никада не мења или преображава из смерног у несмерно, те тако стално остаје иста.

Смеран је недлукав, искрен и непосредан. Он ступа путем врлине и твори добро. Владања је пристојног, опхођења благородног речи су му одмерене, а нарав му улива поверење. Држање тела му је долично и достојанствено и лишено сваког разметања. Израз лица природан је и нелицемеран, поглед му је ведар, постојан и нељубопитљив, покрети одмерени и мирни, ход природан и уједначен. Кретање украшено мером, а

одело и зимско и летње уредно је и скромно, чисто и једноставно. Смеран љуби све и ћутке поучава. Смеран човек је миљеник људи.

36. О лажној смерности

Извештачена и лицемерна смерност је зло, које се крије под личином смерности. Она присваја ћуд смерности како би сакрила ругобну и одбојну нарав злог унутрашњег човека. То је гнусно лицемерје, јер уместо једног показује друго лице. Лицемерје је прикривена горчина.

37. Лик лажно смиренога

Лажно смеран човек, будући зао, лишен је унутрашње лепоте, па желећи да превари, облачи одећу смерности која му не приличи, ко би као лишћем покрио своју наготу и своју ругобу. Лукавство је главна особина његове ћуди. Он је неискрен и криви су путеви његови. Кришом он твори дела лукавства, а лицемери честитост. Оставља утисак озбиљности усиљеним намештањем лица и претвара се да је спокојан да би сакрио немир своје сироте душе. Поглед је подмукао, непостојан и радознао. Обрве су му намрштене, ход успорен, покрети тела троми. Речи су му извештачене и његова нарав уопште улива одбојност. Облачи се у хаљину смерности и лицемери смиреноумље, мада је високоумнији од свих људи. Лажно смеран скончава омрзнут од свих.

38. О лицемерју

Златоуст о лицемерју каже: "Лицемерје значи једно имати, а друго радити." Новији етичари овако одређују лицемерје: лицемерје је крађа туђег поштовања, односно зло у облику врлине. То значи да, ако је истина нешто божанско, ко је нема лицемер је, који једно јесте, а друго се представља и зато је очито да је противан Богу. Златоуст још каже о лицемерима:

"Славан си због благочашћа? Ако си истински благочастив и ни за шта лукаво у себи не знаш, и треба да се радујеш, јер не лицемериш, него јеси благочастив. А ако ниси, а желиш велику славу, помисли на то да нам у онај дан неће људи судити, него Онај Који непогрешиво зна тајне. Онај ко познаје своја сагрешења, а сви га сматрају чистим, не само да не треба да се радује, него треба стално да болује и горко јадикuje, мислећи на Дан у Ком се све открива. Уживаш у части? Одбацуј је, знајући да те задужује. Нико ти не пружа част? Радуј се због тога" (Беседа друга на Посланицу Титу).

Василије Велики за лицемера вели: "Имајући у дубини срца мржњу, лицемер показује љубав изливену само по површини, док подводне хриди, стење тек огрезло водом, неопрезне могу затећи као неочекивано зло." Лицемерје је плод мржње који увек иде заједно са злом.

Златоуст каже: "Као да је благочастив, он би да га зову светим и да му се сви клањају. Гледаш му спољашњи образ и мислиш да тај све по Богу чини, а срце му је крцато мржњом и лукавством и сваковрсним злом." А Нил каже: "Он мисли да плаштом сете крије унутрашњу дрскост и да туђом одећом срамоту душевну сакрива."

Јов каже: "Говори устима и уснама поштује, а срце му је далеко, залуд даје поуке, све обмањује образом смерним."

Други неки мудрац каже: "Чини се да има говор и лик јагњета, а изнутра се од змије ништа не разликује."

Лицемер је најнеправеднији од свих људи, јер је крајња неправда да ко мисли да је праведан, а није.

39. О човекоугодништву

Човекоугодништво је поништење врлине.

Човекоугодник твори врлину не ради врлине, него ради похвале, не да би постао савршен, него да би га људи прославили, не да би угодио Богу, него да би угодио људима.

Човекоугодништво борбе подвижника чини бесплодним. Човекоугодништво ослабљује целомудреност, пост јаловим чини, одузима светост молитви, краде венац од подвижника, обезвређује нестицање, осваја утврде мира, расипа плодове милосрђа, подрива темеље сваке врлине, квари ум и сваку високу помисао.

40. О уздржању

Уздржање је врлина највеће моралне вредности. Уздржање је добровољна штедња не онога што је забрањено, него онога што је дозвољено целомудрености ради. Штедети оно што је забрањено није уздржање, него поштовање закона. А највећа је врлина штедљиво уживати у дозвољеном целомудрености ради. Уздржање приличи свима, а нарочито онима који желе Богу да благоугоде.

Василије Велики овако одређује уздржање: "Уздржање је укидање греха, ослобођење од страсти, умртвљење тела, па и самих природних страсти и жеља, почетак духовнога живота, узрочник вечних блага, у њој се бодило насладе отупљује."

А божанствени Златоуст каже: "Уздржање значи не дати се повести ниједном страшћу."

Василије Велики, рекавши шта је уздржање, каже и шта под м подразумева: "Уздржањем називамо не непрестано и бесконачно уздржање од јела, јер то је насилно уништење живота, него оно које служи очишћењу од страсти." Уздржање је највећа сила и непропадљиво благо.

Уздржање је добро и часно имање свакога ко твори врлину. Уздржање је основ свих врлина и оно је прва припрема душе за вежбање у врлинама.

Уздржање је водич ка целомудрености која поробљава телесне страсти и стишава нагоне, чисти ум и умирује срце. Уздржање благопристојно украшава онога ко га љуби и реси његову нарав блиставим сјајем своје благодати. Чудесно је уздржање, каже Богослов Григорије, и не дати се завести немилосном и неслободном господарицом, утробом. За уздржањем следе целомудреност, чистота, благопристојност и смерност.

Најбоља мера и правило уздржања нека буде то да се не гледа ни на повлађивање ни на мучење плоти, него да се бежи од неумерености и у

једном и у другом, да се плот не би, прегојена, узнемиравала, нити да би, разболевши се, онемоћала за обављање заповести (Василије Велики).

И опет: "Уздржањем зовемо не непрестано и бесконачно уздржање од јела, јер то је насилно уништење живота, него намерно уздржавање од јестива које служи очишћењу од умовања плоти, а зарад благочашћа."

Подвижник се стално уздржава.

На уздржање не треба гледати само у једном, односно у телесним стварима, него и у свему осталом за чим жуди расипна душа која се не задовољава нужним и која се стара око раскоши. Уздржање је презирање новца, хране, ослабљености, стицања, гиздања, то је и чување уста, владање лукавим помислима (исти). Уздржање је, дакле, презирање тела по обећању Богу.

Кажемо да се уздржава и да је истрајан онај кога жеља мучи, а он јој одолева (Златоуст).

Уздржање служи да се има ум неометан и несметено срце. Уздржање је човеку добро и часно благо.

Свети Дијадох о уздржању каже: "Уздржање је име свих врлина. Као што када се човеку одсече неки, макар и најмањи део тело, целокупно обличје његово, ма колико незнатно било то што му је одузето, постаје наказно, тако и онај који једну пренебрегне врлину, губи сву благодоличност уздржања. Треба, дакле, ревновати не само око телесних врлина, него и око оних које могу унутрашњег нашег човека очистити" (Погл. 49).

Божанствени Максим каже: "Многостицање није само у новцу, него је зло и када је реч о јелу. Тако ни уздржање није само у јелу, него и у новцу."

41. О целомудрености

Целомудреношћу се назива мудро и разумно благоустројење свих душевних покрета. Целомудреност је слобода од страсти. Божанствени Златоуст овако одређује целомудреност: "Целомудреност је сваковрсно уздржање у телесним стварима." А Василије Велики овако: "Целомудреност значи не дозволити никакво надражење из насладе, него бити уздржано и непопустљиво расположен према сваком шкодљивом ужитку."

А Јамблих, новоплатонски филозоф, за целомудреност каже: "Целомудреност је добровољно уздржање у ономе што је допуштиво, а не што је забрањено. Отуда и целомудрен није онај који се дохвата забрањеног, него који се клони онога што је дозвољено. Јер што је забрањено и безаконно је, а не чинити безаконно није целомудреност, него држање закона. А својевољно уздржавање од онога што је дозвољено истинска је целомудреност, јер бива из произвољности и мудрољубивог промишљања."

Целомудреност као морална сила душе одбија и затире трагове срамних помисли, слаби и гаси огањ страсти и држи тело и душу неоскврњеним и чистим. Целомудреност као умна врлина јавља се превасходнијом и светлијом од свих осталих и безмало је њихова родитељка и владичица, јер у њој вечно цвета сваки цвет благопристојности и излива се сва красота душе и тела. Она стражи и чува све духовне, моралне и телесне снаге човекове постојаним и крепким. Она прештедро дарује целомудреном дуг и блажен живот. Она подржава племените жеље душе. Она припрема онима који је узљубише часну старост. Она живот оних које је творе чини

вечним. Она претходи делању Божјих заповести. Она загрева према Божјој љубави. Она чува веру. Она јача наду. Она крилати ум. Она води добром делању. Она представља основ уздржања. Она је чувар чистоте. Она крепи девственост.

Све временом вене, све слаби, све пропада, све стари, а једина од свих целомудреност остаје нестарива и неувећива и једина она не слаби нити пропада, него остаје до краја силна и припрема часну успомену и вечну славу. Целомудреност је љубљена врлина, јер њена лепота осваја срца.

Лепота целомудрености је непролазна и она остаје љупка, свежа и дивотна у сваком добу. Она је пре него ишта друго светлост која просветљује очи душе да гледају истину. Целомудреност је благоугодно Богу словесно и живо духовно обожавање. Целомудреност је часна, хваљена и беспрекорна и пред Богом и пред људима, далека свакој клевети. Љубитељи целомудрености не само да у овом животу похвалу имају, него и из руку Господњих венац лепоте и хаљину радости добијају. О целомудреним је речено: "Нека се радује дуа ваша Господу, јер одену вас хаљином спасења и хаљином радости, као женику постави митру и као невесту украси украсом." Они ће засијати у Царству Очевог, ако истински стекоше и друге врлине које иду скупа са целомудреношћу. Тамо ће угледати вечни живот и спокојно и непомућено блаженство. Ко је савршено целомудрен, тај са свих страна себе чува.

Који пренебрегавају целомудреност од свих су људи злосрећнији, јер се лишише њених блага која радују душу и потчинише се незаузданости, мајци свих зала. Авај човеку који се приклонио незаузданости, јер његов је удео са онима који гину. Блажени су који стекоше ову врлину, јер сигурно ступају ка доброме крају.

42. О немару

Немар је корен зла, каже Епиктет. Он растаче снагу душе, он доноси равнодушност, он рађа беду, он помрачује ум, он отупљује разум, он затамњује моралну лепоту, он сеје раздоре, он човека скида са висине, он му слаби моралне снаге, он врлине одгони, он грехе припушта, он мир из душе изгони и место њега уводи смутњу, он радост одбија, он несрећу привлачи, он част одузима, он срамоту доноси, он чини лакомисленим, он открива немудре, он човека чини неразумним и неосетљивим, он га ослабљује и чини сладострасним, он води постидној старости, он води у погибију.

Немаран је човек несрећан, јер не зна да живи зато да би постао савршен. Не зна да је позван у висине славе, не зна да је погружен у сваковрсну благодат спремну да му пружи сваку духовну радост, док он одбија да подигне очи и види је. Он не зна да је радост у муци, не зна да је срећа у напору, да је весеље у ревности, да су у труду слава, част и венци. Не зна да је у свет дошао као онај који има да се бори и да је живот подвиг врлине. Не зна да хита ка вечности, заборавио је да ће положити рачун пред својим Божанственим Творцем, да ће му се затражити са добитком талант сакривен у земљу. Заборавио је да је слуга Господара Који ће доћи у час у ком не очекује. Заборавио је да га чекају будући живот и будућа осуда.

Немаран и у овоме животу представља изузетак, као онај који је жив без живота, јер док се све, од највећег до најмањег, креће и дела, хода, ради,

испуњава своје дужности, обавља своје послање он једини остаје неделатан и непокретан, одричући се својих дужности и према себи самоме, и према Богу, и према човештву. Немаран је човек терет за земљу и живи мртац.

43. О монашком живљењу

Монашко живљење је самоодрицање и потчињење Божјем закону, нестицање, уздржање, злопаћење, борба уз непрестану молитву зарад стицања сваке врлине и стрпљиво настојање око савршенства. Божанствени Јован Лествичник овако одређује монаха: "Монах је непрестано насиље над природом и постојано чување осећања, освештано тело, очишћена уста и просветљени ум" (Бес. 1).

Свети Исак вели: "Монах је онај који седи ван света и не престаје да моли Бога да се удостоји будућих блага. А богатство монаха су утеха која настаје из жалости и радост из вере, која блиста у ризницама разума" (Беседа 46).

А свети Јефрем каже: "Монаха не чине брада и одећа, него небеска жудња и божанско живљење, јер у томе се најбољи живот очитује." И св. Максим вели: "Монах је онај који је ум одвојио од вештаствених ствари и који служи Богу уздржањем, љубављу, псалмопојањем и молитвом" (Погл. 44, Друга стотина о љубави).

44. О духовном пијанству

О духовном пијанству божанствени Златоусти каже: "Могуће је да и онај ко не пије вино пијан буде, а који пије вино да целомудрује"

А Павле, епископ Емески, каже: "Духовно пијанство је мајка целомудрености, учитељ чистоте, пијанство које будним држи око ума, пијанство, светлост истине која се излива на увек препуне душе, пијанство које не чини људе безумним нити слабим када се њиме насите, него чак крепи удове и оружа оружјем правде против еха, пијанство, којим се преиспуни лик апостолски."

И Теодорит хвали, говорећи овако о духовном пијанству: "Одбацивши штетну пијаност, опијте се духовном. Јер то значи испуњавати се у духу. Испуњавајте се Духом Бога непрестано славословећи и мисао стално држећи будном."

А Златоуст тумачећи место: *Не опијајте се вином у ком је слабост, него се испуњавајте духом*, каже: "То је добро пијанство: насити душу духом, да је не наситиш пијанством. Овладај разумом и помислима, да се не нађе места оној бесрамној страсти. Зато није речено: 'Имајте удела у духу', него: *Испуњавајте се духом*, док разум, као чашу, не навршиш духом, да ђаво не би могао ништа да баци." Па додаје: "Дата нам је добра чаша пијанства. Дат нам је ар пијанства целомудрености, а не ослабљења. И шта је то? Путир духовни, путир спасоносни, путир неоскврњени Крви Владичанске."

45. О ћутању

Ћутање је одиста последица и плод царског и благородног васпитања.

Ко је научио да ћути, тај је научио и да говори, јер пре је ћутање плод велике благоразумности, него разборито говорење. Отуда, ко не зна да ћути, не зна ни да говори. Младом је човеку ћутање увек сигуран украс, а посебно када се не смућује док слуша другога, нити се истрчава, него, макар му се беседа и не допадала, пажљиво чека да тај који говори заврши, па ни онда не износи сместа своје противљење, него, како Есхин каже, причека да види има сабеседник нешто да дода или измени и повуче. А они који одмах, противећи се, прекидају друге и упадају у реч не слушајући друге и не марећи што њих не слушају, непристојно се опходе.

"Ћутање је мајка пажње, преворница небеских врата, кључ раја" (Јован Лествичник).

Ћутање је знак целомудреног опхођења и једино оно не носи за собом покајање. Ћутање и неке чини разумним и смерним. Боље је ћутати него говорити и блажен је који је то знање примио. Који ћути бољи је од онога који говори, па макар тај и добро зборио. Женама је ћутање украс. Научи да ћутиш или да говориш оно што је боље од ћутања.

Пословица каже да је плата за ћутање осигурана. Који чува своја уста, он не пушта жалости у душу своју. Благо се излива када уста затворена. Ћутљив и разуман удостојиће се части. Може ко да говори, а да не буде красан и може ко да ћути, а да се нађе мудар (Сирах). Збори ако имаш шта боље од ћутања, а љуби тиховање, где је ћутање боље од говора (Григорије Богослов). У ћутању нема ни жалости ни муке. Ко је оћутао није се покајао, а многи који су говорили јесу. Држање језика и старцу и младићу част доноси.

Речима својим постави јарам и ограду и устима својим дугу преворницу. Ако ти је беседа разумна, одговори ближњем, а ако није, нека ти се рука нађе на устима. Соломон се мољаше Богу да постави стражу крај уста његових и печат на усне његове.

И Давид тражаше стражу устима својим и да му се ограде двери усана његових.

Ћутање језика је дрво живота, а ко га сачува испуниће се духом. Смрт и живот налазе се у руци језика, а који језик држи, јешће од плодова његових.

Добро је ћутање у право време, јер оно ништа друго није до мати премудрих мисли. Добар дух бежи од многословља.

46. Празнословље

Празнословље је говорити залуд, односно о ономе што је непотребно и празно. Празнослов је човек запуштен, необразован, нискога карактера, бави се малим и тричавим, а речи су му немудре. Он говори недолжно и сувишно, препричава старе приче и у свом силном брбљању не штеди свог ближњег. Нема ни мере ни оградe у његовим речима, нити доследности у његовом зборењу. Он је брбљив и говори непромишљено, неповезано и бесмислено. Језик му трчи испред разума, те ниже речи без логичког следа. Он се лакше оклизне на језику, него на клиском тлу. Празнослов себи самом многе жалости причини.

47. О језикоболију (необуздавању језика)

Језикоболије, злојезичје, језикобесије, језикоједије. Језикоболије је страшна страст, неукротиво и смртоносно зло. Језикоболије је слично извору што точи горку воду, која када се пије огорчује срце, а када се излије на земљу спаљује растиње. Језикоболан има необуздан језик, пун горчине и лажи. Његове речи затиру домове, погубљују душе и велика зла узрокују. Језикоболан је мрзак и од сувишка срца његовога говоре уста његова.

48. О духовној радости

Златоуст овако говори о духовној радости: "И ја желим да се радујеш, али истинском радошћу која никада не вене. А која је то истинска радост која вечно цвета? Призови Христа, предај Му своје, односно Његово. То значи непрестану и вечиту савршену насладу."

49. О страсној и бесловесној жељи

Неразумна жеља је жеља очију и свака жеља срца која је супротстављена моралном закону. Неразумна жеља је и жеља за сујетним, непостојаним и за свим што правилно расуђивање одбацује. Лукаве жеље у душу је лукави увео.

Мудри Сирах саветује говорећи: *За својим жељама не ходи и жудњи својих клони се. Ако даш души својој благовољење жеље, учинићеш радост непријатељима својим.*

Ко одбацује неразумне жеље, показује се као победилац у борби за врлину и чувар моралног закона и напредује у врлини.

Власт бесловесних жеља одбија онај ко очи душе окреће према њеном испитивању.

Григорије Богослов каже: "Ко је увек у срцу своме, туђ је свим лепотама животним, јер ко духом живи, тај за жеље плоти не може да зна."

Страсна жеља која се укоренила у срцу рађа грех и изједа душу.

Апостол Јаков каже: *Свакога искушава сопствена жеља, која га вуче и мами. Затим жеља зачевши рађа грех, а грех учињен носи смрт.*

Жеље погубљују немарне и гурају људе у смрт и пропаст. Божанствени Златоуст овако говори: "Ни шкорпија ни змија која нам се увукла у утробу не мори тако, како жеља за уживањем све уништава и затира." Острашћена и неразумна жеља има за кћери сластољубље, славољубље и среброљубље. Златоуст још каже: "Као што варница запали сламу, тако и страсна жеља запали душу. И као што дим заслепи очи, тако и жеља заслепљује ум."

Страсне жеље које се не одбаце чим се појаве помрачују разум, смућују срце, ослабљују душу, обеснажују целомудреност и девственост, прљају чистоту и потресају темељ врлине.

50. О светости

Светости! Божански призиве, божанско дело. Име твоје објављује Богом освештаног, целомудреног и чистог, слободног од свакога нагона и

сваке страсти. Светости, високи позиве што указујеш на савршенство које значи сваку врлину. Ти по слици Божјој сазданог човека славиш као онога који се показао као подобје Божје. Ти човега који живи у свету јављаш небожитељем. Ти земљаног човека ослобађаш земаљских страсти и прибраваш га небеским хорovima. Ти о ономе који је по природи лишен светости сведочиш као о преиспуњеном божанском благодаћу. Ти сведочиш о његовом делу које је сакривено у кутовима срца. Ти указујеш на посленика добра, части, истине и правде. Ти објављујеш љубитеља и верног чувара божанског закона. Ти показујеш онога који је поистоветио своју вољу са Божјом. Ти знаменујеш онога који би да подвигом и молитвом Богу благоугоди. Ти показујеш ко је прост и незлобив. Ти објављујеш вернога који у срцу има топлу љубав према Божјем. Ти и онога који се у планинама подвизава овенчаваш и оне који се по градовима боре за врлину преукрашаваш порфиром. Ти сваки узраст људи који по Христу живе блистањем својим озарујеш. Име твоје указује на онога кога је Бог освештао и који се удостојио да пријатељ Божји постане. Ти си јемац правилне вере. Ти јављаш милостивог, човекољубивог, који љуби као себе сама ближњег свога. Ти знаменујеш онога који је преодолео у подвигу врлине. Ти онога који само горње тражи као истинског заљубљеника у Божју лепоту обзнањујеш. Ти си сведок верни и истинити високе части Божје славе која је Богом дарована људима. Ти верно сведочиш о вези земље и неба. Ти си залог будуће Божје славе. Ти си сигурни јемац наслеђа Царства Небеског, којег нека се удостоје сви свети, сви хришћани. Амин.

<< претходна [садржај] следећа >>

Светосавље.орг :: Библиотека :: Ћирилица :: Latinica